

Ukrajinski kozaki, 5. del

Hetman Ivan Mazepa – narodni junak ali odpadnik

JURIJ KURILLO

Ruska vojska je švedske sile popolnoma porazila, tako da sta se morala tako kralj Karel XII. kot Mazepa zateči v Osmansko državo, kjer je hetman še isto leto umrl. Vodilni sloj kozakov, ki so ostal carju zvesti, je ta bogato nagradil z zemeljskimi posestvi. Mnogi med njimi so se pozneje »rusificirali«.

Tragična življenjska usoda hetmana Ivana Mazepe je spodbudila več ruskih knjižnih in glasbenih ustvarjalcev, da so ga uporabili v svojih delih, večinoma kot negativnega junaka. Tak je v pesnitvi največjega ruskega pesnika Aleksandra Puškina Poltava, po kateri je posnel svojo opero Mazepa skladatelj Pjotr Iljič Čajkovski. So pa ta očitno zanimiv literarni romantični lik

upodobili v svojih delih tudi tuji ustvarjalci, kot sta bila angleški Lord Byron in francoski Victor Hugo. Simfonično pesnitev Mazeppa je napisal znameniti skladatelj Franz Liszt. V svojih pesnitvah ga pa povišuje največji ukrajinski pesnik Taras Ševčenko.

Poltavska bitka predstavlja preobrat v zgodovini zaporoških kozakov. Z novim hetmanom Ivanom Skoropadskim je Rusija povečala vojaški, politični in gospodarski pritisk na Hetmanat ter se pri tem čedalje bolj vmešavala tudi v njegove notranjepolitične zadeve. Samopravo so postopoma odpravili in tako tudi svobodno izvolitev hetmanov. Pod carico Katarino II. (1729–1796) je bil Hetmanat navsezadnje popolnoma odpravljen in tako je bila levobrezna Ukrajina popolnoma vključena v rusko upravo, neodvisna kozška armada pa je bila razpuščena. S tem se je tudi končalo kratko zgodovinsko obdobje ukrajinske relativne neodvisnosti.

Ukrajinski zgodovinar Oleg Subtelny, ki sicer živi v Kanadi (kjer je naseljeno mnogo Ukrajincev), pravi takole: »Zgodovina Hetmanata je postala ključni del nacionalne zgodovine in mita o ustvarjanju nacije. Samovladanje, ki se je tam začelo, je pomagalo ustvariti težnje modernih Ukrajincev za lastno državo.« (Konec)

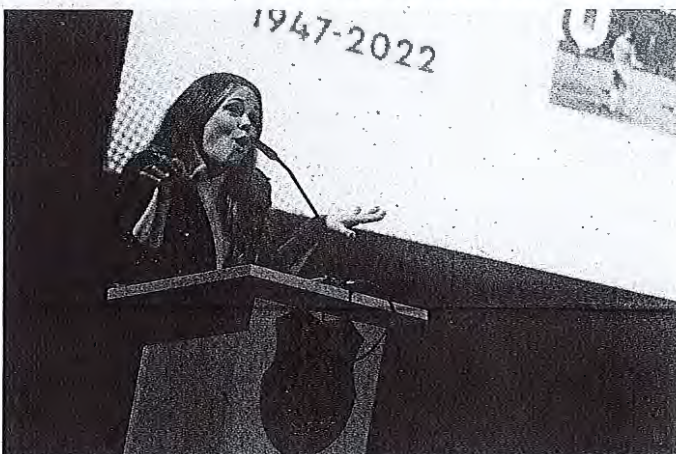

Ruski car Peter I. Romanov / Foto: Wikipedia

Vaš razgled

Pomembne dogodke, kot je bilo pretekli mesec odprtje prizidka vrtca v Valburgi, je treba ovekovčiti. Tega se zavedajo že otroci, kar potrjuje tudi fotografija. Nad podmladkom je bil več kot očitno navdušen tudi Iztok Pipan, direktor Kabeleške televizije Medvode. Morda pa ju bo življenje kdaj tudi profesionalno zaneslo v snemalne ali fotografske vode. M. B. / Foto: Tina Doki

Pevko Jano Sušteršič poznamo tudi kot zmagovalko sova Slovenija ima talent 2014, sicer pa ima več kot dvajsetletne koncertne in snemalne izkušnje v različnih glasbenih žanrih. Da je tako, je dokazala tudi na prireditvi ob 75-letnici organiziranega igranja odbojke v Kamniku. Ko je zatajila tehniko, se je hitro znašla in zapela kar za govorniškim pultom. M. B.

/ Foto: Gorazd Kavčič

Gorenjski priimki

Trpin, trpeči priimek, 2. del

TINO MAMIC

Priimek Trpin je na svetu najbolj pogost v Sloveniji, kjer jih živi 316. Število je v zadnjega pol stoletja skorajda povsem enako (1971–312, 1997–336). Večina Trpinov živi v Ljubljanski kotlini (140), na Gorenjskem (56), v Podravju (47) in na Goriškem (42). V Argentini jih živi 35, v Kanadi pa 23. Na Slovaškem je priimek malce drugače zapisan, Trpín in Trpínová. Vseh skupaj je 37.

Pri Trpinu pa je malce drugače. Čeprav je priimek slovenski, je njegovo glavno gnezdo izven meja države Slovenije, na Primorskem, ki je leta 1947 pripadla Italiji. Zaradi izseljevanja, predvsem v času fašizma, pa je ogromno Trpinov

tudi v čezmorskih deželah. Vseh Trpinov na planetu je 750, največ v Italiji, 275, v Sloveniji pa le 75. Prekomorski Trpini niso vsi slovenskih korenin, saj priimek najdemo tudi v Rusiji (18) in na Poljskem (39). Je pa gotovo večina vseh izseljenjskih Trpinov slovenskega porekla: ZDA (180), Argentina (100), Hrvaška (16), Kanada (8).

Trpincev in Trpincev je na svetu okoli 60, število

pa rahlo upada. Trpincev je v Sloveniji 23 (leta 1971 jih je bilo 26), Terpincev pa 19 (leta 1971 še 25).

Najstarejše omembe priimka so v Trstu. Merku je našel prvo omembo Terpina že leta 1344, nato pa do leta 1369 še zavidljivo številnih nadaljnjih 17 omemb. V Sloveniji je priimek prvič omenjen okoli leta 1400 v urbarju za Švarčenek. V brkinski vasi Yoytsdorff ali Foytzdorf, za katero še vedno ne vemo,

kje natančno je bila (mogoče Gaberk ali Erjavče), je živel kmet Terpin, ki je plačeval davke in so ga zapisali TERPEN.

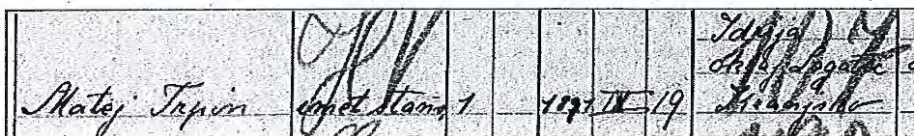
V loškem urbarju iz leta 1560 najdemo kar devet omemb priimka Trpin, torej kar devet podložnikov škofješkega gospostva.

Med znanimi obrazi s tem priimkom je zadnja leta nedvomno na prvem mestu Damijan Terpin (1963), goriški politik in odvetnik

smučarskega para Tina Maze in Andrea Massi. V zgodovino pa se je zapisal pisatelj, filozof in duhovnik Filip Trpin (1603 ali 1604–1683) iz Selc, ki so mu zaradi odličnega pridiganja rekli slovenski Cicero. V Kranju v župnijski cerkvi pod korom je danes vzidan lep nagrobnik, ki mu ga je postavil njegov nečak, župnik v Kranju, Janez Trpin. Peter Colnar je pred leti o njem zapisal: »Leta 1635 je v Gornjem Gradu miril uporne kmete. V Braslovčah si je leta 1646 prizadeval, da bi ljudem dopovedal, zakaj kužnih bolnikov ni dovoljeno prenašati in pokopavati pri župnijski cerkvi. Od leta

1639 dalje je bil župnik vikar v Kranju, kjer se je boril proti »grešnemu in malomarnemu življenju«. Pomagal si je tako, da je sam sebi napisal ostro svarilno pismo, ga dal podpisati škofu in ga poslal sebi v škofovem imenu. Na prižnici je pismo prebral kot škofovo grajo. Ko je živel v Kranju, je z veseljem sprejel kapucine. Leta 1640 je na Trpinovo prošnjo škof Mihael Kumar blagoslovil temeljni kamen za kapucinski samostan, ki so ga naredili tam, in sicer na mestu, kjer je danes hotel Creina.«

Imamo tudi dva znana slikarja, sorodnika iz Idrije, Terpina in Trpina. Matevž ali Matej Terpin (1871–1926), ki je pozneje priimek spremenil v Trpin, je slikal po cerkvah, žal pa je razmeroma mlad umrl zaradi posledic fronte prve svetovne vojne. Umetnik s čopičem je postal tudi njegov pravnuk, akademski slikar in pisatelj Rafael ali Rafko Terpin (1944).

Družina slikarja Matevža Terpina v popisu prebivalstva leta 1910. S prvo soprogo, otrokoma in taščo so živeli na naslovu Elizabetna cesta 3. Popisno polo hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana (SI-ZAL-LJU-504-177-Elizabetna-cesta-003-08-00545).